

MATERIAŁY

Marek Glogier

Kartka z dziejów 45-lecia Archiwum AP im. KEN w Krakowie *

Funkcje - Losy - Ludzie

O archiwistyce zdań kilka dla niewtajemniczonych

System A-B-M tworzy sprawdzoną sieć instytucji troszczących się o ochronę dorobku narodowego, kulturowego i cywilizacyjnego. Sprawdził się już dawno we wszystkich dobrze zorganizowanych państwach świata. Jego podstawowym celem jest pozyskiwanie i udostępnianie obiektów o trwałej wartości historycznej oraz czasowej wartości dokumentacyjnej.

Archiwom – Bibliotekom – Muzeom przyświeca ten sam cel: przechować maksimum źródeł materialnych dla generacji, które dopiero zaistnieją biologicznie, intelektualnie, naukowo... Każdy z elementów systemu jest wobec siebie równorzędny, a zarazem w pewnym zakresie wspiera statutowe zadania pozostałych partnerów. Archiwa głównie zajmuje gromadzenie dokumentów niepublikowanych występujących zazwyczaj w pojedynczych egzemplarzach. Podstawowym celem bibliotek jest (oprócz klasycznej działalności usługowej) gromadzenie publikowanych źródeł faktograficznych, dzieł twórców kultury i nauki oraz przejawów działalności politycznej. Muzeom „od zawsze” towarzyszy posłannictwo ochrony zabytków kultury materialnej, miejsc i obiektów historycznych oraz pośrednio podtrzymywanie tradycji, obrzędowości oraz pamięci dziejowej.

Każdy z elementów systemu tworzy własny fragment wielkiej metodologii nauki, posługuje się swoistymi metodami działań, funkcjonuje w okresie pokoju, niepokoju i w czasie różnych stanów wojennych – z taką samą gorliwością i pod każdą szerokością geograficzną – działając poprzez armię specjalistów i personelu pomocniczego. Tak było, jest i będzie – zmianie podlega jedynie intensywność działalności, zależna od finansów i stopnia technologii. Wydaje się więc, że troska o ARCHE jest odwieczna...

* Artykuł w wersji skróconej opublikowano w „Konspekcie. Piśmie Akademii Pedagogicznej w Krakowie” 2004, nr 19 i 20.

Nie wszystko jest makulaturą czyli funkcje archiwum zakładowego

Archiwum uczelniane AP jest typowym archiwum zakładowym obsługującym według określonej procedury głównie „własne” jednostki organizacyjne. Jest jednym z 400 tego typu archiwów istniejących w Małopolsce merytorycznie podległych Archiwum Państwowemu w Krakowie.

Swą działalnością przypomina pracę archiwów istniejących w przedsiębiorstwach produkcyjnych, strukturach samorządowych czy w jednostkach administracji państwowej. Od wspomnianych wyróżnia archiwum uczelniane jedynie specyficzna i proporcjonalnie znaczna część dokumentacji w zakresie nauki i nauczania, czyli badań i dydaktyki, która z czasem staje się historycznym materiałem archiwalnym i dlatego – zgodnie z „Ustawą o narodowym zasobie archiwalnym i archiwach” z dnia 14 VII 1983 r. – podlega nadzorowi lokalnego archiwum państwowego.

Archiwum uczelniane ze względu na wciąż dopływającą dokumentację użytkową (zbędną w pracy bieżącej danych jednostek AP lub niezbędną, lecz ze względu na ciasnotę lokalową z konieczności ulokowaną w magazynach archiwum) zaliczane jest do archiwów o narastającym zasobie archiwalnym, czyli tzw. zasobie otwartym. Ponieważ uczelnie są ośrodkami tworzącymi współczesność oraz dzieje nauki i kultury, ich archiwa stają się składnicami materiałów źródłowych i historycznych, które po wielokroć nadal są materiałami częstego użytku i dlatego nie muszą być obligatoryjnie przekazywane po 50 latach do wieczystego przechowywania w magazynach archiwów państwowych. Jednak z tego powodu stają się one archiwami z powierzonym (już państwowym) zasobem archiwalnym i wynikającymi z tego faktu dodatkowymi prawnie usankcjonowanymi zależnościami o charakterze merytorycznym (kontrola, wizytacje, zalecenia etc.).

Archiwum zakładowe AP nie jest więc składnicą... makulatury, ale jednostką ogólnouczelnianą strukturalnie równorzędną, np. z Wydawnictwem Naukowym czy Biblioteką Główną. Ze względu na specyfikę dokumentacji głównymi partnerami codziennych kontaktów z Archiwum AP są uczelniane jednostki administracji centralnej (Dział Służb Pracowniczych oraz Kwestura składająca się z Działu Finansowego, Działu Księgowości i Samodzielnej Sekcji Płac) oraz jednostki wspomagające kształcenie (w szczególności dziekanaty 4 wydziałów). Nadto archiwum obsługuje: władze uczelni (Rektorat), Dział Nauki, Dział Nauczania, nauczycieli akademickich AP prowadzących kwerendy naukowe oraz interesantów spoza uczelni prowadzących własne prace badawcze lub załatwiających osobiste sprawy urzędowe (byli pracownicy, absolwenci oraz studenci skreśleni). Sporadycznymi gośćmi bywają studenci (zazwyczaj nie odróżniający funkcji biblioteki uczelnianej od archiwum zakładowego), którzy w uzasadnionych przypadkach i po spełnieniu regulaminowych wymagań mogą uzyskać dostęp do źródeł oraz niepublikowanych materiałów archiwalnych.

W odróżnieniu od archiwów państwowych z zamkniętymi zasobami historycznymi, które koncentrują się na własnej pracy badawczej i obsłudze indywidualnych

użytkowników informacji, archiwa zakładowe koncentrują się na własnej organizacji, selekcji i rozmieszczaniu zbiorów, tworzeniu bieżących pomocy inwentarзовych oraz obsłudze „własnych” jednostek organizacyjnych. Pamiętając, że muszą ogarniać sukcesywnie spływającą dokumentację, archiwa zakładowe niejako tylko przy okazji realizują potrzeby informacyjne interesantów indywidualnych. Przykładowo – w roku 2003 Archiwum AP odwiedziło 290 osób, którym udostępniono około 250 jednostek archiwalnych. W tym samym okresie 13 jednostek organizacyjnych AP korzystało z 7300 dokumentów, a z 12 jednostek 17 razy przekazywano do archiwum kolejne zespoły dokumentacji „zbędnej”, która liczyła łącznie 140 metrów bieżących akt (co jest równe 2 wysokościami niższej wieży kościoła Mariackiego). Aby zmieścić taką ilość dokumentacji i zabezpieczyć rezerwę wolnych półek na rok 2004, archiwiści musieli przenieść do innych pomieszczeń 236 metrów bieżących innej wytypowanej dokumentacji (dla porównania: linia A-B w Rynku Głównym liczy 200 metrów długości).

Wraz ze wzrostem zadań uczelni oraz liczbą studentów wzrasta też ilość towarzyszącej jej dokumentacji, co w konsekwencji wymusza na władzach uczelni oraz pracownikach archiwum troskę o stopniowe i stałe powiększanie rezerw magazynowych. Pamiętać však należy, iż podstawową formą dokumentu dla archiwistów całego świata jest nośnik papierowy. Wszelkie zaś współczesne nośniki elektroniczne, cyfrowe itp. mogą odnosić się tylko do dubletów dokumentów, materiałów wtórnych i towarzyszących oraz pomocy wspomagających wyszukiwanie danych. Warto więc nadmienić, że w 2004 r., nasze archiwum wzbogaciło się o 1200 metrów nowych półek.

O skali zadań, przed którymi codziennie staje dwuosobowy personel Archiwum AP, może świadczyć także ilość dokumentów, które były niezbędne dla wypełniania formularzy ZUS dotyczących ustalania tzw. kapitału początkowego. W latach 2001–2004 archiwum udostępniło jednostkom AP prawie 15 000 akt personalnych i dokumentów płacowych celem przeniesienia potrzebnych danych na „słynny” druk RP-7.

Rzecz o ewolucji struktur i archiwariuszach WSP/AP

24 IX 1946 r. Ministerstwo Oświaty utworzyło Państwową Wyższą Szkołę Pedagogiczną w Krakowie prowadzącą 3-letnie studia nauczycielskie. Pierwszym – z nominacji – dyrektorem PWSP był prof. dr Stefan Szuman, następcą – już z tytułem rektora – prof. dr Kazimierz Piwarski. Struktura uczelni szybko się rozrastała. Najpierw studenci kształcili się w tzw. sekcjach, które miały swych kierowników, następnie kierownicy stali na czele wydziałów, od r. 1949/50 wydziałami kierowali pierwsi dziekani. Pierwsi absolwenci – nauczyciele, tak bardzo po wojnie potrzebni w Małopolsce i na Ziemiach Odzyskanych, kształcili się w następujących sekcjach: polonistyczno-estetycznej, polonistyczno-historycznej, polonistyczno-językowej, przyrodniczo-geograficznej oraz matematyczno-fizycznej.

Następcą rektora K. Piwarskiego w latach 1950/51–1955/56 był prof. dr Zygmunt Mysłakowski. Okres ten przyniósł kolejne zmiany: w r. akad. 1953/54 PWSP przekształcono w WSP, studia 3-letnie w 4-letnie, byłym sekcjom i późniejszym

wydziałom nadano nowe nazwy. Odtąd WSP posiadała 4 wydziały: Filologiczno-Histo-ryczny, Geograficzno-Biologiczny, Matematyczny oraz Zaoczny. Stopniowo pojawiali się absolwenci coraz liczniejszych kierunków – w 1952 r. mury uczelni opuściło 38 absolwentów filologii polskiej, 26 – historii, 29 – biologii, 31 – geografii, 26 – matematyki. W 1953 r. po raz pierwszy wypromowano 17 absolwentów filologii rosyjskiej oraz 27 absolwentów fizyki. Dopiero od roku 1956 pierwsi absolwenci WSP opuszczali uczelnię z tytułem magistra.

Okres kolejny w dziejach WSP to lata 1956/57–1970/71 – okres sprawowania urzędu rektora przez prof. dr Wincentego Danka, pierwszego rektora wybranego przez społeczność uczelni. W latach 1956–1959, gdy prof. dr Ignacy Zarębski był dziekanem Wydziału Filozoficzno-Historycznego i kierownikiem Katedry Historii Polski oraz przewodniczącym Komisji Biblioteczno-Archiwalnej, a dyrektorem Biblioteki WSP Helena Hanuszek –rozpoczęły się prace koncepcyjne nad uruchomieniem uczelnianej składnicy akt (do tego bowiem czasu dokumentacja przechowywana była przez różne kancelarie, sekretariaty i inne struktury uczelni).

W 1959 r. mgr Zygmunt Ruta, młody asystent – zachęcony przez swego promotora prof. Ignacego Zarębskiego – podjął zlecone mu pierwsze prace porządkujące akta z różnych registratur, które wpływały do wygospodarowanego na ten cel pomieszczenia w Bibliotece WSP. Przez okres 8 lat Zygmunt Ruta był de facto pierwszym – nieetatowym – archiwariuszem WSP. W r. 1964, gdy dyrektorem biblioteki został dr Edward Chelstowski, pierwszy archiwariusz WSP uzyskał wsparcie w osobie mgra Józefa Hampla – nowo wypromowanego absolwenta historii w WSP. Obszerne prace porządkowo-inwentaryzacyjne doprowadziły do stworzenia fachowo opracowanego zespołu akt WSP (i jej historycznych poprzedniczek) z lat 1932–1967. Koniec pierwszego okresu dziejów „praarchiwum WSP” zakończył się w roku 1967 z kilku powodów: Zygmunt Ruta uzyskał doktorat, a katedry historyczne (w których byli zatrudnieni obaj archiwariusze) wyprowadziły się z gmachu przy ul. Straszewskiego 22 (gdzie również było pomieszczenie archiwum) częściowo do otrzymanego budynku po VI Liceum Ogólnokształcącym przy ul. Bohaterów Stalingradu 46 (dzisiejsza ulica Starowiślna), a częściowo – od października 1968 r. – do nowo zbudowanego skrzydła gmachu WSP przy ul. Smoluchowskiego 1 (dzisiejsza ulica Podchorążych 2).

Okres drugi w dziejach „praarchiwum” wiąże się z zatrudnieniem pierwszego etatowego archiwisty WSP. W latach 1967–1969 pełniła tę funkcję mgr Barbara Szwagrzyk. Następna archiwistka mgr Dorota Chrzanowska organizowała składnicę akt w latach 1970–1972, gdy rektorem WSP był prof. dr hab. Zenon Moszner. Trzecią etatową archiwistką w latach 1973–1988 była Irena Młot, bibliotekarz i kierownik archiwum będącego przez 15 lat częścią Biblioteki Głównej WSP (zarządzanej kolejno przez 4 dyrektorów: Edwarda Chelstowskiego, Irenę Burkot, Marię Rajman i Mariana Niziołka). Uczelnią w tym okresie kierowało 4 rektorów: Zenon Moszner, Bolesław Faron, Tadeusz Ziętara i Mieczysław Rozmus. Po przejściu Ireny Młot na emeryturę archiwistką została mgr Monika Pawełek (X 1988–VII 1989). Następne

15-lecie pracy w archiwum (1989–2004) wiąże się z organizowaniem jego zasobów przez mgr Monikę Belzę, do 1994 r. nadal podlegającą dyrektorowi Biblioteki Głównej (był nim wówczas Marian Niziołek, a następnie Teresa Wildhardt). W tym czasie uczelnią kierowało kolejno 4 rektorów: Mieczysław Rozmus, Zenon Uryga, Feliks Kiryk i Michał Śliwa. Od 1990 r. archiwum zostało wzmocnione dodatkowym etatem, i tak w roku 1990 przez kilka miesięcy w archiwum zatrudniona była Grażyna Czaban, w latach 1991–1993 mgr Maria Garbień i od XII 1993 do X 1994 dr Marian Niziołek. Za ledwie 1 kwartał (X–XII/1972) archiwum WSP zajmowała się Maria Gąsior.

Okres trzeci w dziejach „już archiwum” zakładowego wiąże się z poważnymi zmianami strukturalnymi. Mocą Zarządzenia nr 14/94 Rektora WSP z dnia 4 X 1994 archiwum wyodrębniono ze struktury Biblioteki Głównej tworząc jednostkę ogólnouczelnianą, zarazem będącą odtąd ogniwem państwowej sieci archiwalnej. Mocą Zarządzenia nr 7/97 z dnia 26 III 1997 r. Rektor WSP prof. dr hab. Feliks Kiryk zatwierdził „Instrukcję o organizacji i zakresie działania archiwum WSP”. Stanowi ona podstawowy dokument pracy jednostki wspomagającej administrację uczelni, która 1 X 1999 r. przekształcona została w Akademię Pedagogiczną (Dz.U. nr 64 poz. 728 z 2 VIII 1999 r.).

Z dniem 1 XI 1994 r. pierwszym kierownikiem uczelnianego archiwum został dr Marian Niziołek. Pełnił tę funkcję do chwili swej nagłej śmierci 5 VII 2003 r. Od 15 IX 2003 r. funkcję kierownika pełni mgr Marek Glogier. Jednostka podlega bezpośrednio Rektorowi AP (od r. akad. 1999/2000 – dwunastym w dziejach uczelni rektorem jest prof. dr hab. Michał Śliwa), a z jego upoważnienia nadzór nad archiwum pełni prof. dr hab. Henryk Żaliński – prorektor ds. nauki.

Zasoby - Publikacje - Rozwój

Wędrówki archiwalnych zespołów małych i dużych

Zasoby niektórych archiwów zakładowych składają się z 2 grup zbiorów: materiały archiwalne przechowywane wieczyście (tzw. A) oraz dokumentacja niearchiwalna przechowywana od 2 do 50 lat (tzw. B). Pierwsza grupa (w przypadku AP) jest rezerwuarem źródeł dla historyków, druga stanowi składnice akt zbiorczych, ewidencyjnych, dowodowych i manipulacyjnych niezbędnych do utrzymywania ciągłości działań jednostek organizacyjnych instytucji macierzystej. Archiwum AP posiada obie grupy dokumentów. Dostęp do nich regulują wewnętrzne procedury i przepisy. Dla badaczy dziejów oświaty i szkolnictwa wyższego najistotniejsze są archiwalia dotyczące najstarszej w kraju uczelni pedagogicznej, a zarazem od kilku lat pierwszej w ogólnopolskim rankingu szkół nauczycielskich. Warto jednak wspomnieć, że AP ma swoich odległych w czasie krakowskich antenatów. W latach 1871–1918 istniało Cesarsko-Królewskie [CK] Seminarium Nauczycielskie (początkowo przy ul. Brackiej 12, a od 1903 r. w gmachu przy dzisiejszej ul. Straszew-

skiego 22). W latach 1918–1920 szkołę określano w skrócie jako „Kursy Pedagogiczne” oraz do 1928 r. nadal poprzez jej funkcję jako „Państwowe Kursy Nauczycielskie”. Od roku szkolnego 1928/29 do 1945/46 było to tzw. Państwowe Pedagogium, czyli 2-letnia pomaturalna szkoła półwyższa (kierowana przez dr Henryka Rowida). We wrześniu 1946 r. wykorzystując majątek byłego Pedagogium uruchomiono 3-letnią Państwową Wyższą Szkołę Pedagogiczną, którą w 1952 r. przekształcono w 4-letnią Wyższą Szkołę Pedagogiczną (od 1958 r. w 5-letnią). W 1973 r. Rada Ministrów nadała WSP imię – patronat Komisji Edukacji Narodowej, a w 1999 r. Sejm RP przekształcił WSP w Akademię Pedagogiczną. Na powojenne 60-lecie szkoły składa się więc praca i wizja 12 rektorów kierujących uczelnią w ciągu 25 różnej długości kadencji. W tym okresie dziejów zawiera się także 50-lecie Biblioteki Głównej (kierowanej przez 6 dyrektorów) oraz 45-lecie Archiwum AP (prowadzonego przez 12 pracowników).

Funkcjonowaniu uczelni z czasem towarzyszy powstawanie małych i dużych zespołów akt oraz dokumentacji obrazującej życie szkoły. Suma tych zespołów tworzy narastający zasób archiwalny mierzony ilością jednostek, względnie wyrażany ilością metrów bieżących dokumentacji. Pojemność archiwum określają metry kwadratowe powierzchni oraz suma długości półek.

Podstawą „ukrytego życia archiwum” jest nieskończona ilość sekwencji przemieszczania zbiorów, selekcji, nowego znakowania i specyficznej sztuki „chomikowania” wielkich ilości akt na małej powierzchni. Przykładowo – w latach 1959–1973 zasób 308 metrów akt przechowywany był w gmachu przy ul. Straszewskiego 22 ...nawet na antresoli w auli oraz za sceną teatralną. W 1974 r. po przeniesieniu archiwum do gmachu przy ul. Podchorążych 2 zasób (do lipca 1975 r.) upychany był w parterowych pomieszczeniach Biblioteki Głównej, w szafach na korytarzach, w zakamarkach strychu oraz w tzw. Kiosku, będącym w pewnym okresie szatnią Senatu WSP. W l. 1974–1980 nastąpił gwałtowny przyrost dokumentów o kolejne 374 mb., wypełniły wszelkie przyznane w głównym gmachu pomieszczenia w 99%. Przewidując taką sytuację, Rektor WSP mocą swej Decyzji z 27 VI 1978 r. przekazał Bibliotece Głównej wnętrza przy ul. Grodzkiej 60 (po stołówce w byłym Domu Studenckim „Podgrodzie”), celem zorganizowania tam od podstaw nowoczesnego archiwum zakładowego. Ponieważ ekspertyzy budowlane nie wypadły pomyślnie, w latach 1981–1982 dokonano adaptacji 150 m² poddasza („nad geografią”) w skrzydle wschodnim głównego gmachu, a katalog i czytelnię ułożono w pokoju 428 udostępnionym czasowo przez Instytut Geografii. W latach 1983–1986 ponownie dokonano adaptacji 150 m² poddasza („nad polonistyką”) w skrzydle zachodnim. W 1986 r. przeniesiono pracownię archiwum do pokoju 573 (o powierzchni zaledwie 4,5 m² – za windą na V piętrze), z którego uprzednio wyprowadził się Zakład Praktyk Pedagogicznych. Odtąd udostępnianie archiwaliów odbywało się 6 kondygnacji niżej w czytelni Biblioteki Głównej. W 1994 r. po zabudowie części holu V piętra uzyskano dodatkowo 8 m² i zorganizowano czytelnię dla 6 osób. W 1990 r. akta liczyły 900 mb., a w 1996 r. magazyny były wypełnione w 100% i archiwiści ubiegali się o dodatkowe lokale. W 1998 r. przystosowano kolejne

32 m² poddasza („nad polonistyką”) oraz w 2001 r. 27 m² („nad fizyką”) w skrzydle południowym.

Oddział Archiwum AP dysponuje 4 magazynami o łącznej powierzchni 360 m², w których mieszczą się regały o łącznej długości 2 kilometrów. Sam zasób – w przybliżeniu – obejmuje pół miliona jednostek archiwalnych, co stanowi 2500 metrów akt. 20% zasobu składowane jest na podłodze – do czasu akcji brakowania, czyli makulaturowania dokumentacji, której kończy się okres przymusowej archiwizacji. 70% zasobów stanowi dokumentacja przechowywana okresowo od 5 do 50 lat. Pozostałą część stanowią materiały do zachowania wieczystego oraz zespół akt dotyczący przedwojennej poprzedniczki AP. Od roku 2004 strukturę AP tworzy 69 jednostek, z których część przekazuje do archiwum dokumentację ogółem obejmującą około 70–100 mb. akt rocznie.

O zasobie, zespołach i zbiorach prawie wszystko

Świat archiwów nieco emanuje tajemniczością, bowiem archiwa mimo podobieństwa funkcji i formy działania bywają zupełnie niepodobne pod względem „materii”, którą się zajmują. Dla każdego archiwum co innego jest skarbem, w każdym – nawet najmniejszym – można znaleźć jakąś swoistą procedurę, specyficzny – najczęściej zastany – układ wewnętrzny zasobu oraz praktyki personelu, które dla jednych są uciążliwym dziwactwem, a dla innych znakiem cenionego profesjonalizmu. Urok lub kłopotliwość wewnętrznej organizacji zbiorów oraz funkcjonowania danego archiwum powoduje, że każdy – nawet archiwista o wieloletnim stażu pracy – musi uczyć się jakby na nowo przeciw znanego sobie rzemiosła. W efekcie, jak mawiał – ceniony w innej dziedzinie – prof. Franciszek Blachnicki – „najlepszą teorią jest dobra praktyka”.

Zasoby archiwalne można dzielić na 2 podstawowe grupy: zbiory dokumentacji własnej (wytwarzanej przez instytucję) oraz zbiory będące sukcesją archiwalną, czyli spadkiem po innych osobach prawnych lub fizycznych. W Archiwum AP istnieją obie grupy dokumentów. Pierwsza obejmuje akta dotyczące działalności uczelni w latach 1946–1996 (rektorat, kwestura, kadry, jednostki podległe dyrektorowi administracyjnemu), akta absolwentów i studentów skreślonych (około 150 tysięcy jednostek) oraz prace magisterskie i dyplomowe (około 100 tysięcy). W odróżnieniu od innych archiwów uczelnianych Archiwum AP nie gromadzi prac doktorskich powstałych w WSP/AP. Zbiorem tym, liczącym tysiąc prac, zarządza Biblioteka Główna AP.

Zdecydowanie mniejszą ilościowo grupę materiałów stanowi sukcesja złożona z akt Państwowego Pedagogium (1932–1946), Państwowych Egzaminów Uproszczonych dla nauczycieli szkół średnich (1951–1955), Bratniej Pomocy Studentów PWSP (1946–1950), Związku Młodzieży Polskiej (1947–1956), Związku Młodzieży Wiejskiej (1965), Zrzeszenia Studentów Polskich (1948–1967) oraz Centralnego Ośrodka Metodycznego Studiów Nauczycielskich (1972–2000). Powołany przez Ministerstwo Oświaty i Szkolnictwa Wyższego ogólnopolski ośrodek w latach

1968–1975 nosił nazwę: Międzyuczelniany Ośrodek Metodyczny Studiów dla Pracujących Wyższych Szkół Pedagogicznych, w latach 1975–1981: Centralny Ośrodek Metodyczny Kształcenia i Doksztalcania Nauczycieli przy WSP im. KEN w Krakowie, w latach 1981–2000 funkcjonował pod nazwą Centralny Ośrodek Metodyczny Studiów Nauczycielskich. W r. 2001 został zawieszony do odwołania.

Okresową sukcesję stanowiły swego czasu akta byłego KU PZPR WSP (90 teczek dokumentów z lat 1950–1990), które od lutego 1990 do maja 1991 r. przechowywało archiwum zakładowe, a następnie przejęło Archiwum Państwowe w Krakowie. Poprzednie (250 wiązek akt KU z lat 1953–1977) Archiwum WSP przejęło w 1977 r. oraz porządkowało i brakowało w 1981 r.

Novum stanowi kolekcja 30 ozdobnych adresów laudacyjnych z okazji 70-lecia urodzin prof. Feliksa Kiryka, wręczonych Dostojnemu Jubilatowi w Sandomierzu 27 IX 2003 r. przez burmistrzów i prezydentów miast Małopolski, których dziejom Profesor poświęcił lata badań i studiów. Powyższy zbiór oraz listy gratulacyjne, telegramy i inna korespondencja zostały ofiarowane Archiwum AP, co zapoczątkowało tworzenie nowego zespołu, zwyczajowo określanego mianem „spuścizn i kolekcji profesorskich”.

Publikacje źródeł

Na podstawie zasobu dobrze sobie znanego – prof. Zygmunt Ruta (pierwszy archiwariusz WSP: 1959–1966) opublikował wybór *Źródeł do dziejów WSP im. KEN*, które obejmują fragmenty lub całość 523 dokumentów z lat 1946–1996. Trzy tomy źródeł (1350 stron druku) – nakładem Wydawnictwa Naukowego WSP – sukcesywnie ukazywały się w latach 1982, 1983, 1996.

Osobną grupę wydawnictw stanowią gruntowne opracowania oraz okolicznościowe informatory przygotowywane z okazji kolejnych rocznic założenia uczelni. Powstawały one na podstawie dokumentacji złożonej w archiwum oraz przechowywanej w instytutach i jednostkach administracyjnych uczelni. Stanowią jedyne i najpełniejsze źródło wiedzy o dziejach uczelni, bank mnóstwa danych statystycznych i pomoc w opracowywaniu biogramów pracowników uczelni (z którą etatowo związanych dotąd było ponad 6 tysięcy osób). Osiem różnej objętości publikacji (dostępnych w Oddziale Informacji Naukowej Biblioteki Głównej – pokój 61) dotyczyło 10-, 15-, 30-, 40- i 55-lecia uczelni. Jeden z tomów poddawał analizie działalność WSP w latach 1961–1971, dwa tomy kumulowały i wypełniały wiedzę o działalności szkoły za lata 1946–1981 oraz 1982–1996. Aktualnie, z okazji 60-lecia uczelni – i za cały ten okres – przygotowywana jest monografia WSP/AP pióra prof. dr. hab. Jacka Chrobaczyńskiego.

Szczegółowy wykaz i opis publikacji dotyczących dziejów szkoły oraz historii archiwum uczelnianego znajduje się także w witrynie internetowej na stronie jednostek uczelni (adres: <http://www.ap.krakow.pl/archiwum/>).

Archiwum AP w przededniu 60-lecia uczelni

Wraz z renowacją i rozbudową uczelni następuje wzrost przydzielanej powierzchni niezbędnej do funkcjonowania archiwum. Kadencja JM Rektora AP prof. dr. hab. Michała Śliwy, charakteryzująca się niebywałymi przedsięwzięciami związanymi z rozwojem infrastruktury i bazy lokalowej szkoły, wpisuje się zarazem w dzieje Archiwum AP.

Okres I: lokalizacja jednostki w latach 1959–1974 wiąże się z gmachem przy ul. Straszewskiego 22

Okres II: siedziba archiwum w latach 1974–2004 mieści się wyłącznie w gmachu przy ul. Podchorążych 2

Okres III: w czerwcu 2004 r. (w przyziemiu Domu Studenckiego „Atol” przy ul. Grochowej) na cele archiwum przekazano nowoczesne i jednolicie wyposażone magazyny przygotowane na przyjęcie 700 metrów akt. Jesienią 2004 r. oddano Archiwum AP kolejny magazyn przeznaczony na 70 tysięcy innego typu akt, długości 480 metrów bieżących. Jest on zlokalizowany w budynku nowego domu studenckiego „Za kolumnami” przy ul. Armii Krajowej. Nadto władze uczelni, przewidując dalekosiężne potrzeby archiwum zakładowego, przydzieliły 280 m² powierzchni, umieszczając je w projekcie zagospodarowania nowego gmachu AP, zwanego popularnie „krążownikiem”.

W ten sposób potrzeby jednostki zabezpieczone są na następne 10-lecie, umożliwiając jej tym samym ewolucyjne stawanie się godną „wizytówką” uczelni XXI wieku od 1 X 2005 r. kierowanej przez kolejnego JM Rektora AP – prof. dr hab. Henryka Żalińskiego.

45 Years of the Archives of the Pedagogical University in Krakow (1959–2004)

Abstract

The oldest pedagogical university in Poland is preparing its 60-year jubilee (1946–2006). Over 100 thousand students graduated from this school during that time. About three thousand staff members of the school worked to educate them. The teachers were busy with didactic and scholarly work, school administration, organization of the teaching and learning processes.

The whole functioning of the school has been – and still is – documented by the ever growing volume of archival materials. Some of them have a historic value, and as such they are stored “for ever”. Among those documents are the materials related to “Pedagogium” (1928–1946), i.e. the semi-higher education school headed by Dr Henryk Rowid. In September 1946, on the basis of its material assets, the 3-year State Pedagogical School of Higher Education was established. Since that time, 12 Rectors headed this expanding school. In 1973, the school was given the honourable name of the National Education Commission.

Organized in 1959, the archives of the school collect all documentation connected with its own development embedded in the fate of the Polish educational system. 12 successive workers of the archives organized the collection which comprises about 500 thousand documents. The collection occupies shelves that are 2500 metres long. During one year of its oper-

ation, the school's administration hands over to the archives even as much as 70 metres of documentation. On the basis of this collection, the Academic Publishing House of the Pedagogical University has published a selection of the 523 most important documents from 1946 to 1996. Three volumes of sources and eight "book" studies of the history of the school present its life during the past 50 years.

Another great monograph of the 60 years of the University is currently being prepared. The Archives of the Pedagogical Academy by the name of the National Education Commission is also contributing to this work.